

Važnost poticanja igara aktivnog slušanja kod djece vrtićke i predškolske dobi

Bosanac, Sanela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:822799>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZGREBU
UČITELJSKI FAKULTET**

ODSJEK ZA ODGOJITELSKI STUDIJ

Sanela Bosanac

**VAŽNOST POTICANJA IGARA AKTIVNOG SLUŠANJA KOD
DJECE VRTIČKE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Petrinja, rujan 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

Sanela Bosanac

**VAŽNOST POTICANJA IGARA AKTIVNOG SLUŠANJA KOD
DJECE VRTIĆKE I PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

MENTOR: izv.prof.dr.sc. KATARINA ALADROVIĆ SLOVAČEK

Petrinja, rujan 2024.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici izv.prof.dr.sc. Katarini Aladrović Slovaček na velikoj strpljivosti i dobronamjernim savjetima pri pisanju ovog završnog rada.

Veliko hvala mentorici u Dječjem vrtiću Bjelovar gđi. Klaudiji Krmpotić na svim savjetima, uputama i igrama te djeci iz mješovite vrtićke skupine *Lavići*.

Posebno zahvaljujem svojoj obitelji, suprugu, djeci, mom ocu i majci koji su mi bili ogromna podrška tijekom obrazovanja i što su vjerovali u moj uspjeh.

SAŽETAK

Dijete je od dolaska na svijet veliki istraživač kojeg sve zanima i sve želi istražiti. Najbolje će istraživati kroz igru. Od samog početka važno je da nas dijete čuje i da se osjeća sigurno kod igre i svog istraživanja. Dijete usvaja jezik od samog rođenja i uči ga spontano. Važno je da ga mi shvaćamo i razumijemo te mu dopustimo da se ono slobodno izražava govorom, da ga slušamo. Upravo iz tog razloga važno je od najranije dobi poticati kod djece jezične igre aktivnog slušanja. One će pomoći djetetu da savlada prepreke izražavanja i izgovaranja pojedinih glasova koji mu predstavljaju problem a ujedno ćemo i time kod djeteta razviti i socijalne vještine koje su također neophodne za njegov daljnji razvoj. Jezične igre su najjednostavniji i zabavniji način kako dijete naučiti ispravno izgovarati glasove, prepoznavati ih u riječima te kako da se dijete bez bojazni se izražava ukoliko ima teškoća s pojedinim glasovima. S obzirom da je igra osnovna dječja djelatnost, jezične igre su nezaobilazna igra u dječjim vrtićima, ali isto tako mogu se igrati i kod kuće, u parku, na putu do vrtića ili škole...dakle, u svako doba kad je dijete za to raspoloženo. Istraživanje, koje je provedeno za potrebe pisanja ovog završnog rada ima za cilj ispitati koliku i kakvu ulogu imaju jezične igre aktivnog slušanja kod predškolske djece za razvoj ostalih vještina. Slušanje je najosnovnija jezična djelatnost i od nje polaze i razvijaju se i sve ostale jezične djelatnosti – govorenje, čitanje i pisanje.

Ključne riječi: dijete, govor, aktivno slušanje, jezične igre, jezične djelatnosti

SUMMARY

A child is, from the moment he is born, a great researcher who is interested in everything and wants to explore everything. They will explore best through play. From the very beginning, it is important that the child hears us and feels secure about the game and his research. A child acquires language from birth and learns it spontaneously. It is important that we understand and understand him and allow him to freely express himself through speech, to listen to him. Precisely for this reason, it is important to encourage active listening language games in children from an early age. They will help the child to overcome the obstacles of expressing and pronouncing certain voices that are a problem for him, and at the same time, we will also develop social skills in the child, which are also necessary for his further development. Language games are the simplest and most fun way for a child to learn to pronounce sounds correctly, to recognize them in words, so that the child can express himself without fear if he has difficulties with certain sounds. Given that play is a basic activity for children, language games are an indispensable game in kindergartens, but they can also be played at home, in the park, on the way to kindergarten or school... So, at any time when the child is in the mood for it. The research that was carried out for the purposes of writing this final paper aims to examine how active listening language games play a major role in preschool children for the development of other child skills. Listening is the most basic language activity and all other language activities - speaking, reading and writing - start and develop from it.

Key words: child, speech, active listening, languages skills, languages activities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O USVAJANJU JEZIKA.....	2
3. JEZIČNE DJELATNOSTI.....	5
3.1. Slušanje.....	6
3.2. Govorenje	7
3.3. Čitanje.....	8
3.4. Pisanje	10
4. JEZIČNE IGRE.....	12
4.1. Igre aktivnog slušanja.....	13
5. ISTRAŽIVANJE	16
5.1. Opis uzorka	16
5.2. Cilj i hipoteza istraživanja.....	17
5.3. Opis instrumenata	17
5.4. Rezultati.....	19
6. ZAKLJUČAK I RASPRAVA	23
7. LITERATURA.....	24
8. PRILOZI	26

1. UVOD

Razvoj govora vezan je uz ljudski razvoj pa možemo reći kako neki oblik komunikacije među ljudima postoji još iz pradavnih vremena, čak i prije jezika i naroda ljudi su komunicirali mimikama i gestama kako bi pronašli zajednički cilj komunikacije. Tako i dijete već od rane dobi, od dolaska na svijet komunicira svojim plakanjem, osluškuje što je i tko oko njega, prati majčin glas i daje svojim pokretima lica i tijela povratnu informaciju da je čulo majku ili oca. Slušanje kod djece, već od najranije dobi, bit će od izuzetne važnosti za njegov daljnji razvoj, kako psihički tako i motorički. U radu se najviše govori o aktivnom slušanju kod djece vrtićke i predškolske dobi te koliko je upravo ono važno za njihov govorni i jezični napredak i koliko može biti opasno i teško djetetu ukoliko se na vrijeme ne otkriju poteškoće vezane za govor i sluh. Za mnogu današnju djecu možemo reći kako su jako siromašna jezikom i maštom jer im se već od prvih mjeseci života pružaju usluge s raznih medija, do velikih tv ekrana i malih mobitela koje oni već jako maleni bez problema drže u svojim ručicama. To ih sputava u njihovom razvoju i odrastanju. Djetetu igra vrlo mnogo znači. Kroz igru dijete upoznaje svijet oko sebe.

U ovome radu govorit ću o važnosti poticanja jezičnih igara aktivnog slušanja kod djece vrtićke i predškolske dobi, a cilj rada je otkriti utječu li jezične igre na jezičnu djelatnost slušanja te koliko i na koji način one mogu pomoći djeci pri izgovaranju. Razlog teme koju sam odabrala jest što igra djetetu mnogo znači. Stoga sam odlučila istražiti povezanost igre i jezične djelatnosti slušanja te istražiti može li dijete kroz igru nešto novo naučiti ili uvježbati.

Rad je podijeljen na dva dijela. Prvi dio jest teorijski dio koji govori o usvajanju jezika djeteta, jezičnim djelatnostima: slušanja, govorenja, čitanja i pisanja. U radu su opisane i igre aktivnog slušanje za djecu predškolske dobi. U drugom dijelu opisano je istraživanje, postavljeni ciljevi i hipoteze te su dobiveni rezultati prikazani grafikonom. U skladu s postavljenim ciljevima i hipotezama dobiveni su rezultati očekivani te je donesen zaključak u kojem su postavljene hipoteze potvrđene. Većina djece je znala što su jezične igre, djevojčice su više surađivale od dječaka u svim igrama, dok su djeca s posebnim jezičnim teškoćama manje surađivala od djece s urednim govornim razvojem. Istraživanje je provedeno u dječjem vrtiću Bjelovar u mješovitoj vrtićkoj skupini *Lavići* sa 30 djece.

2. O USVAJANJU JEZIKA

Sposobnost komunikacije djeteta jedan je od najvažnijih čimbenika njegovog razvoja. Izuzetno su važni govorno-jezični poticaji djeteta u prvim mjesecima života. Beba svojim plačem komunicira s okolinom, ponajprije sa svojim roditeljima. Stoga za kvalitetan djetetov razvoj važna je i kvalitetna komunikacija s djetetom. U početku će to biti plač dok će kasnije polaziti za prvim riječima na materinskom jeziku, jeziku kojeg će roditelji koristiti kao sredstvo sporazumijevanja s djetetom. Jezik je svakom djetetu najvažniji aspekt u njegovom životu. Njime ono izražava sve svoje potrebe, komunicira s okolinom, razvija svoje osjećaje i potrebe za povezivanje s drugima.

Proces usvajanja jezika počinje u drugom tromjesečju trudnoće (Aladrović Slovaček i Ravlić, 2014: 61:70). Usvajanje jezika je spontani proces učenja, za to nije potrebna nikakva prisila niti posebno učenje. Ono se odvija spontano i zajedno s djetetovim odrastanjem, u obiteljskom okruženju. Primarne jezične djelatnosti, slušanje i govorenje, spontano se poučavaju od samog početka djetetova života. Djetetov je osnovni izvor znanja o jeziku govor koji čuje oko sebe (Prebeg-Vilke, 1991 : 46).

Razgovor s djecom neophodno je potreban za zdrav razvoj govora (Peti-Stantić, 2009:10). Mnoge obitelji danas nemaju dovoljno vremena za razgovore s djecom već to djeca obavljaju u odgojno-obrazovnoj ustanovi (vrtić, škola). Upravo zbog ubrzanog tempa života roditelja i djece, sve je manje vremena za pričanje priča ili bajki, kao i za slušanje djeteta što pokušava reći. Tako mnoga djeca provode veći dio dana u vrtiću gdje najviše komuniciraju sa svojim vršnjacima i s kojima kroz razne igre provode govornu komunikaciju.

Najintenzivniji razvoj jezika i govora je u prve tri godine djetetova života. Usvajanje dječjeg govora odvija se u više faza tijekom prve godine njegova života. Prva faza ili faza fiziološkog krika traje od rođenja do 8. tjedana. Druga faza govora traje od 8. do 20 tjedna i praćena je pojavom smijeha i gugutanja. Treća faza traje od 16. do 30. tjedna u kojoj se pojavljuju glasovne igre i brbljanje. Četvrta i zadnja faza traje od 20. do 50. tjedna koju prati slogovno brbljanje. U drugoj godini govor se sastoji od pojedinih riječi koje je dijete usvojilo iz govora odraslih ili stvorilo samo (Posokhova, 1999: 21). Od druge do šeste godine djetetova života njegov rječnik se obogaćuje i gramatički poboljšava. Kroz sve faze djetetovog govornog odrastanja važno je da dijete ima dobre govorne uzore, kvalitetne sadržaje, pozornost i strpljivo slušanje. Komunikacija s djecom odvija se u svakom trenutku koje se s djetetom provede.

Djetetov je jezični razvoj povezan s njegovim fizičkim, emocionalnim, spoznajnim, društvenim i komunikacijskim razvojem. Proces usvajanja jezika je složeni proces koji uključuje dobro razvijenu motoriku i percepciju te razvijene kognitivne i slušne sposobnosti. Prema Jelaski (2007:3) jezično se znanje stječe na temelju urođenih sposobnosti i iskustva kojemu je dijete izloženo od prijerodnoga razdoblja. Da bi dijete usvojilo i naučilo jezik, postoje psihofizički, socijalni i lingvistički preduvjeti koje treba zadovoljiti: uredan kognitivni razvoj, sposobnost učenja jezika, razvijenost slušnih i govornih organa i izloženost jezičnome uzoru u izravnoj komunikacijskoj situaciji.

Dijete je sa svojom okolinom komuniciralo i prije usvajanja osnovnih odrednica govora što bi značilo da govorni razvoj kod djeteta započinje znatno prije nego dijete izgovori prvu riječ (Pavličević-Franić, 2005). Prema tome usvajanje jezika započinje onoga trenutka kad majka i novorođenče uspostave prvu komunikaciju na materinskom jeziku koji će kasnije biti i osnova njegova glasovnog sporazumijevanja. Pri razvitku govora treba uvažavati razvitak živčanog sustava djeteta, ono je preduvjet da dijete može naučiti govoriti i da ovlada govorom. Razvitak govora ovisi i o zdravlju djeteta, razvijenosti njegovih govornih organa, spolu, učenju i motivaciji, o društvenoj sredini i aktivnostima djeteta. Jelaska (2007) u svom istraživanju navodi da postoji još nekoliko značajki koje imaju veliki utjecaj na jezični razvoj djeteta:

- broj djece u obitelji
- redoslijed djece u obitelji (često prvo dijete progovara brže nego drugo)
- roditeljski odnos i odnos drugih članova obitelji prema djetetu (koliko se njime bave i koliko mu se obraćaju)
- jezična okolina (jednojezična ili višejezična)
- jezični unos (govori li mu se odraslim jezikom ili mu se tepa)
- društveni položaj roditelja

Proces usvajanja jezika kod djeteta podrazumijeva četiri aspekta (Prebeg-Vilke, 1991:27):

1. Usvajanje glasovnog sustava koje počinje fiziološkim krikom odmah nakon rođenja djeteta
2. Upotrebu jezičnih oblika vlastitog jezika (gramatiku)
3. Sposobnost razumijevanja i priopćavanja značenja (semantiku)
4. Sposobnost da se upotrebom govora nešto uradi i postigne (komunikacija)

Prema navedenom, dijete ima mnogo zadataka koje mora proći kako bi ovladalo svim jezičnim razinama: značenjskom, gramatičkom i uporabnom (Jelaska,2007). U značenjsku razinu pripadaju leksička (znanje i uporaba riječi) i semantička (značenje rečenica, sinonima, antonima

gramatičkih kategorija). Gramatička razina obuhvaća fonološku (slogovna struktura, glasovi, naglasci) i sintaktičku (sintagme, rečenice, surečenice, sročnost). Uporabnoj razini pripadaju pragmatička i društvenojezična obilježja.

Bitno je što se i kako govori djetetu. (Prebeg-Vilke,1991:70). Govor s obitelji, ponajprije roditelja, zatim bake i djedova, braće i sestara, te sa ostalim članovima djetetovog okruženja, uvelike utječe na razvoj djetetova govora. Ono će govoriti onako kao čuje. Roditelji, odgojitelji kasnije nastavnici pomažu djetetu i razvijaju njegov svijet mašte pričanjem i čitanjem priča. Proces usvajanje jezika počinje usvajanjem temeljnih jezičnih djelatnosti slušanja, govorenja, čitanja i pisanja.

3. JEZIČNE DJELATNOSTI

Jezik je sustav koji se sastoji od niza simbola s određenim značenjem i niza pravila kojima te simbole povezujemo (Kuvač-Kraljević, 2015:9). Za uspješno ovladavanje materinskim jezikom neophodno je usvajanje osnovnih jezičnih djelatnosti tijekom komunikacijskog procesa. Prema Pavličević-Franić (2005) jezične djelatnosti definiraju se kao različite lingvističko, psihološko i sociološko uvjetovane aktivnosti čije sustavno provođenje znatno olakšava usvajanje jezičnih sadržaja. Autorica smatra kako bi se proces učenja jezika trebao temeljiti na razvoju komunikacijskih sposobnosti i usvajanju jezičnih djelatnosti aktivnoga slušanja, govorenja, čitanja i pisanja na materinskom jeziku.

Da bi se čovjek sporazumijevao, mora umjeti slušati, govoriti, nakon toga čitati i pisati. Potrebno je razvijati navedene sposobnosti koje će poticati i poboljšavati te djelatnosti. Neke od jezičnih djelatnosti su urođene (slušanje i govorenje) te se njihovo usvajanje događa spontano ako ne postoje oštećenja govornih i slušnih organa ili mentalnih oštećenja koji bi mogli priječiti put k spontanom razvoju govora. Čitanje i pisanje treba poticati i vježbati kako bi se što uspješnije razvijale. Rana pismenost, odnosno ono što djeca nauče o čitanju i pisanju prije nego što počnu samostalno čitati i pisati, izravno je povezana s njihovim uspjehom u čitanju i učenju (Čunović i Stropnik, 2016:118).

Djeca usvajaju jezik lako i spontano, okruženi roditeljima i bližim govornicima, s ugodom i bez napora. Upravo roditelji (ili osobe s kojima dijete komunicira odmah po rođenju pa kasnije i u ustanovama, skrbnici i sl.) potiču razvoj slušanja, učenje jezika, potiču govornu produkciju ulazeći u česte interakcije sa svojom bebom. Ipak, za uspješno ovladavanje materinskim jezikom neophodno je usvajanje osnovnih jezičnih djelatnosti tijekom komunikacijskog procesa. Tijek razvoja jezika i govora vrlo je snažan pokazatelj ukupnog djetetovog razvoja, mogu ga narušiti različiti rizični faktori, kao prijevremeno rođenje, niska porođajna težina, urođene bolesti glave ili govornih organa, oštećenje sluha, moždana krvarenja, zanemarivanje djeteta, zlostavljanje djeteta te niz drugih stanja koji se mogu pokazati rizičnim za djetetov govorno-jezični razvoj (L). U svakom jeziku postoje četiri jezične djelatnosti : slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. U jezičnu komunikaciju dijete ulazi slušanjem i oponašanjem odraslih govornika.

3.1. *Slušanje*

Slušanje je prva jezična djelatnost s kojom se dijete susreće u svojoj najranijoj dobi (Aladrović Slovaček, 2018: 52.). Prema Pavličević-Franić (2005) slušanje je vrsta receptivne čovjekove sposobnosti (sposobnosti primanja) koja omogućuje fonetsko - fonološko usvajanje nekog jezika. Dijete svoj jezični razvoj započinje aktivnostima slušanja, osluškuje već u drugom tromjesečju zvukove u neposrednoj blizini. Nakon rođenja prvo osluškuje zvukove oko sebe da bi kasnije započelo s glasovima, potom gugutanjem. Razvijanje slušanja kao jezične djelatnosti pretpostavlja postojanje urednog govornog sluha. Govorni sluh je sposobnost koja čovjeku omogućuje primanje i registriranje govornih poruka i njihovo istodobno prenošenje u unutarnju, kognitivnu ili emocionalnu razinu. U govorni sluh ubrajamo: fizički sluh, fonemski sluh i melodijski sluh. Fizički sluh je urođena sposobnost pri rođenju i odnosi se na glasnost osoba koje nemaju slušnih poteškoća. Fonemski sluh je proizvodnja i razlikovanje glasova koju djeca urednog slušnog razvoja usvajaju bez problema i proizvode glasove svog materinskog jezika. Fonemski sluh nije kod svih jednako razvijen iz razloga što neki ljudi nemaju sposobnost čuti pojedine glasove pa ih ne mogu pravilno ni izgovoriti. Melodijski sluh je usvajanje i razlikovanje intonacija, a određuje ga tempo govora, ritam govora, intenzitet naglašavanja, uzlaznost ili silaznost tonova. Pri ostvarivanju uspješne jezične aktivnosti sve tri sastavnice govornog sluha trebaju biti zadovoljene.

Postoje razne vrste slušanja, od koji valja istaknuti aktivno, pasivno i selektivno slušanje. Aktivno slušanje je slušanje s ciljem, predstavlja svjesnu misaonu aktivnost koja za cilj ima razumijevanje sugovornika (Varga i Somolanji Tokić, 2015:647). Pasivno slušanje je slušanje gdje slušatelj ima nisku motivaciju za pažljivim slušanjem. Selektivno slušanje je slušanje pri čemu slušatelj sluša, odnosno usvaja samo one informacije koje se njemu čine bitne i zanimljive. Aktivno slušanje objedinjuje šest komunikacijskih vještina: pozornost, neosuđivanje, reflektiranje, pojašnjavanje, sažimanje i doprinos rješenju (Varga i Somolanji Tokić, 2015:650)

Slušanje je neophodna jezična djelatnost koja prethodi uspješnome razvoju govora i uspješnoj komunikaciji (Pavličević-Franić, 2005.). Time se daje do znanja da dijete svoj jezični razvoj započinje upravo slušanjem usvajajući i razvijajući na taj način glasovni sustav (fonemi), naglasni sustav (prozodemi) i ritmičko- melodijski sustav (intonemi) hrvatskog jezika.

U ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje djeca su svakodnevno u interakciji s drugom djecom i odraslima. Time su neprestano izložena komunikacijskim interakcijama u kojima moraju slušati sugovornika. Uz različite jezične igre kod djece se razvija osjećaj za razvoj ritma i melodiju jezika, pri čemu se djeca vode fonetskom strukturom riječi, a ne njegovim značenjem. Sposobnost aktivnog slušanja može se razviti u svakodnevnoj slušnoj komunikaciji s djecom kroz brojalice, brzalice i pitalice. Djeca će slušanjem i oponašanjem odraslih sugovornika postupno početi govorno se izražavati.

3.2. *Govorenje*

„ Govorenje je vrsta proizvodne (produktivne) jezične djelatnosti kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekoga jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja“ (Pavličević-Franić, 2005: 94).

Govor je bio i ostao najstariji i osnovni način komunikacije među ljudima. Za razvoj govora potrebno je imati dobro zdravlje, razvijene govorne organe, uredan sluh, uredan intelektualni razvoj te stimulativno okruženje. Poznata je činjenica da izazovi neposredne ljudske interakcije s djecom pružaju najbolja iskustva za osjećajno sazrijevanje i buduće kvalitetne socijalne kontakte (Velički, 2009:81). Govor se počinje razvijati još prije nego se dijete rodi. Prije nego izgovori prvu riječ dijete komunicira s okolinom pomoću svojih pokreta tijela, izraza lica, gukanja i plača. Dijete počinje shvaćati komunikaciju s roditeljima i odraslima tek kad nauči uspješno komunicirati. Govorenje je važna jezična djelatnost jer se njome dijete uključuje u svijet, njome ostvaruje svoje ciljeve, ispunjava svoje socijalne i komunikacijske potrebe te tako stvara sliku o sebi i svijetu koji ga okružuje (Aladrović Slovaček, 2018:60).

Pod pretpostavkom da je sluh djeteta uredan, dijete će kasnije razvijati i uredan govor te će i u školi lakše razvijati djelatnosti čitanja i pisanja. Dakle, djelatnost govorenja usko se naslanja na prvu djelatnost slušanja. Kvaliteta djetetova života, u velikoj mjeri, ovisi o njegovoj sposobnosti da komunicira (Apel i Masterson, 2004:21). Djeca govorenje uče slušajući i imitirajući ostale sudionike u govornom procesu. Tu se prvenstveno misli na roditelje i djetetu bliske osobe kao i na ostale članove djetetove sredine. Upravo zbog toga od izuzetne je važnosti da dijete od samog početka svog postojanja bude okruženo kvalitetnim govornim modelima. Samim rođenjem dijete donosi na svijet predispozicije za učenje govora, a svako zdravo dijete ima anatomske i glasovne mogućnosti da nauči glasove bilo kojeg jezika. Te se mogućnosti

realiziraju upravo s interakcijom djeteta s bližnjima. Razvijanje uređene govorne sposobnosti uključuje što češće provođenje govornih vježbi kojima se potiču govorne i govorničke vježbe (slušanje priča koje čitaju odrasle osobe). Pavličević-Franić (2005: 96) na govor gleda kao na jezičnu djelatnost koja se temelji na općeljudskoj sposobnosti glasanja odnosno proizvodnje govorno čujnih elemenata. Razumijevanje govora prethodi govorenju, može se dogoditi i obratno kad dijete rabi izraze koje ne razumije. Govor je osnovna djelatnost uspostavljanja i ostvarivanja jezične komunikacije, lakša i brža nego djelatnost pisanja. Potrebna su barem dva sudionika koja imaju ulogu slušatelja i govornika tijekom komunikacije da bi došlo do govornog sporazumijevanja. Govor se usvaja od najranije dječje dobi i temelji se na proizvodnji govorno – čujnih elemenata. Govor prerasta u jezičnu djelatnost kad se nauče isti kod, pravila i norme jezika kojima prethodi sposobnost slušanja. Bitno je svakodnevno provoditi govorne vježbe kojima se potiču govorne vještine (gramatičke vježbe, pravogovorne vježbe, leksičke vježbe, stilsko-kompozicijske vježbe). Slušanjem i čitanjem djeca spontano uče nove riječi, kako se tvore rečenice, grade i razvijaju priče, djeca uče pratiti priču i koncentrirati se na kraće ili dulje vrijeme (Čunović i Stropnik, 2016:118). Djecu treba još u ranoj dobi poticati na govorno izražavanje da odrasta uz što više govornih poticaja koje mu prenose kvalitetni govorni uzori (roditelji, odgajatelji, učitelji) kako bi kasnije uspješno savladalo čitanje i pisanje.

3.3. Čitanje

Proces čitanja je složena aktivnost primanja informacija u pisanome obliku koja ovisi o nekoliko sposobnosti i vještina što se postupno razvijaju (Pavličević-Franić, 2005: 97). Ono što se obično naziva čitanjem samo je jedna, zadnja aktivnost u tom nizu, a to je primjena abecednog načela, što znači da je svaki glas u izgovorenoj riječi predstavljen odgovarajućim znakom (slovom) u napisanoj riječi (Čudina-Obradović, 1995). Prema navedenom, učenje čitanja je ovladavanje nizom čitalačkih vještina, kao što je razvijanje govora u pisani tekst, upoznavanje s pismom, razvijanje glasovne osjetljivosti, primjena abecednog načela. Da bi to dijete uspješno savladalo potrebno je razviti predčitačke vještine. Predčitačke vještine su preduvjet razvoju čitalačkih vještina (Čudina-Obradović, 1996:19). Čudina-Obradović (1996) navedene vještine opisuje kao svjesnost malog djeteta o pisanom jeziku. Dijete između dvije i pol do tri godine, pokazuje osnovno razumijevanje funkcije i značenja pisanog jezika. Nadalje, razvijenost predčitačkih vještina u određenom razdoblju djetetova razvoja može biti jasan znak da li će dijete imati kasnije teškoća u čitanju.

Na čitanje možemo gledati kao na vještinu i kao na sposobnost. Ako na čitanje gledamo kao na vještinu, onda prvenstveno mislimo na procese primanja i odašiljanja poruka u priopćavanju. A ako na čitanje gledamo kao na sposobnost, tada mislimo na interpretativno čitanje kao nadogradnju kojoj prethodi svladavanje vještine čitanja. Za uspješno usvajanje vještine čitanja nužne su jezične sposobnosti, dok govorne sposobnosti utječu na vještinu čitanja na glas (Filić, Kolundžić, Vidović, 2017./2018.:50) Pri tom da bi savladali navedenu vještinu najprije moramo utvrditi a potom i naučiti dogovorno načelo prema kojem se vrši korespondencija između glasa kao izgovorenog znaka i slova kao napisanog znaka.

Ono što je od velike važnosti kod predškolske djece jest činjenica da oni moraju ovladati predčitalačkim vještinama kako bi kasnije izbjegli teškoće u čitanju u školi. Pod tim se podrazumijeva razvoj govora, razvoj glasovne osjetljivosti, raščlamba riječi na glasove, usvajanje pisanih znakova, prijenos govora u pisani tekst, šifriranje i dešifriranje. Svladavanje vještine čitanja počinje od trenutka djetetova rođenja, razvojem predčiteteljskih vještina, a ne polaskom u školu (Čunović i Stropnik, 2016:118). Prema navedenim autoricama, važna je dobra suradnja i povezanost obitelji, odgojno-obrazovnih ustanova koje bi trebale pomoći djeci razviti interes za čitanje iz užitka, pri čemu su knjižnice neizostavni partner. Roditelji i odgojitelji najviše vremena provode s djetetom te su oni najbolja prilika za poticati dijete i njegovu radoznalost prema čitanju. Mira Čudina-Obradović u priručniku za roditelje i odgojitelje *Čitanje prije škole*, (2002) detaljno opisuje kako i kada predškolsko dijete učiti čitati te daje upute za rad roditeljima i odgojiteljima za razvijanje predčitačkih vještina kod djeteta. Potrebno je djetetu čitati na glas, jer se na taj način djetetov mozak brže razvija, potiče se njegova mašta i razvija sposobnost razumijevanja. Ako roditelj s djetetom razgovara, čita mu, uči vrijednosti čitanja i pisanja, tada će dijete prirodno razviti sposobnost čitanja. Na taj se način širi i bogati djetetov rječnik i znanje o svijetu oko njega, te se djetetu daje mogućnost da ono samo aktivno isprobava vještine pričanja, prepričavanja, rukovanja knjigama, olovkama i drugim pisacim priborom te zajedničkim čitanjem slikovnica te razgovorom nakon pročitano.

U odgojno-obrazovnoj ustanovi glasno čitanje slikovnica djeci je pedagoško-metodička djelatnost koja služi kao oblik poučavanja i bitno je obratiti pozornost na odabir sadržaja koji treba biti primjeren dobi djeteta. U vrtićkoj dobi treba razvijati i poticati predčitalačke vještine i što više čitati djeci i s djecom pogotovo kad sami pokažu interes (Pavličević-Franić, 2005.). roditelji imaju priliku stvoriti poticajno obiteljsko okruženje koje je preduvjet za uspješno svladavanje rane i obiteljske pismenosti (Čunović i Stropnik, 2016:119).

3.4. *Pisanje*

„Pisanje je složena produktivna djelatnost koja ponajprije zahtijeva poznavanje slovnoga sustava te usvajanje gramatičko-pravopisnih pravila i normi nekog jezika (Pavličević-Franić,2005:98). Pisanje služi za razmjenu pisanih poruka između sudionika u komunikacijskom procesu, pri čemu je nužno da poznaju isti slovni sustav i da poznaju pravila i norme jezika na kojem komuniciraju. Pisanje podrazumijeva stvaranje novoga te zahtijeva koncentraciju i znanje (Aladrović Slovaček, 2018:73). Pisanje je aktivnost koja uključuje jezičnu recepciju (primanje) i jezičnu produkciju (proizvodnju). Jezično primanje i jezična proizvodnja su djelatnosti koje uključuju fizičke i psihičke aktivnosti. Potrebno je razumjeti jezični sadržaj da bi ga mogli prenijeti u pisani oblik. Pisanje je jezična djelatnost koja se mora učiti, za razliku od jezičnih djelatnosti govorenja i slušanja koje se uče spontano. Jezičnu djelatnost pisanja mogu savladati oni koji su tome bili poučavani.

Da bi djeca mogla biti poučavana pisanju, moraju usustaviti odnos glas – simbol. Takve se vježbe sa djecom provode u predškolskim ustanovama. Zbog toga je od izuzetne važnosti s djecom potrebno razviti predčitalačke vještine koje su temelj i osnova kasnijeg čitanja i pisanja. Hrvatsko se pismo temelji na abecednom načelu, a to znači da svaki izgovoreni glas u riječi ima odgovarajući znak u napisanoj riječi. Pisanje se mora učiti i vježbati a započinje u prvom razredu osnovne škole. Djetetova spremnost za školu podrazumijeva motoričku spremnost. Motorička spremnost obuhvaća grubu i finu motoriku. Gruba motorika vezana je za pokrete cijelog tijela i preduvjet je razvoju fine motorike. Fina motorika usko je povezana s razvojem grafomotoričkih sposobnosti (Filić, Kolindžić, Vidović 2017/2018:50).

U vrtiću se s djecom provode vježbe motoričke aktivnosti i razvoje fine motorike, te vizualno usvajanje simbola kojima se bilježe slova. U predškolskom razdoblju većina djece poistovjećuje govoreni i pisani jezik, stoga jako često pišu onako kako govore ili kako čuju (bijo, olofka, oću,...). Vježbe pisanja provode se uz vježbe slušanja, govorenja i čitanja. Ono što je važno za razvoj vještine pisanja jest poticati grafomotorne vještine. Grafomotorne vještine razvijaju se kroz igre crtanja olovkama, flomasterima, pastelama, modeliranjem glinom ili plastelinom, razvojem fine motorike te će se na taj način dijete pripremiti za zahtjevne pokrete pisanja. Kroz igru djeca razvijaju različite vještine i sposobnosti. Vještine pisanja su graf motoričke vještine, a djeca ih razvijaju kroz vježbe koje su priprema za pisanje: ispravno držanje olovke, crtanje poteza bez pretjeranog pritiska, ispravni potezi s lijeva na desno i odozgo prema dolje, ispravni potezi linija, crtanje, slikanje i trajni uzorci (Novak, 2021:3).

Stoga bi svaka odgojno-obrazovna institucija za djecu predškolske dobi trebala omogućiti djeci boravak u poticajno materijalnom okruženju što znači da sobe dnevnog boravka (igraonice) moraju biti opremljene najrazličitijim poticajima koji će djeci omogućiti svakodnevnu uporabu didaktičkih ili jezičnih igara kojima se potiče razvoj predčitalačkih i predpisačkih vještina. Odgajatelji i učitelji trebaju djeci ponuditi razne aktivnosti i jezične igre kako bi djeca razvila svoje vještine čitanja i pisanja. Za dijete je igra temeljno kognitivno iskustvo i osnova procesa učenja (Novak, 2021:3).

4. JEZIČNE IGRE

„Igra je jedna od osnovnih aktivnosti kojom dijete ulazi u svijet i otkriva ga, a koja mu, između ostaloga, pruža uživanje u osjećaju prihvaćenosti, ljubavi i topline...“ (Peti-Stantić i Velički, 2009:5). Prema navedenom, kroz igru dijete upoznaje svijet, otkriva svoje mogućnosti, razvija osjećaj sigurnosti i samopouzdanja. Igra je prirodna dječja djelatnost, a jezik je osnovno sredstvo sporazumijevanja. Igru je osobito važno provoditi u ranome poučavanju jezika kako bi dijete na temelju konkretnih primjera ovladalo jezičnim sadržajima (Aladrović Slovaček, 2018:16). Materinski jezik ima najvažniju ulogu u odrastanju djeteta jer se dijete osjeća nesputano, opušteno, u kojem ono radoznilo istražuje svijet oko sebe i svoje mogućnosti. Spoj igre, kao prirodne dječje djelatnosti i jezika, kao jednog od osnovnih sredstava sporazumijevanja, omogućuje neopterećeno učenje i ovladavanje društvenim, pa onda i jezičnim ulogama, korištenje naslijeđenog iskustva, ali i kreativnost i individualnost te učvršćivanje temelja za ovladavanje tim istim svijetom na bilo kojoj razini (Peti-Stantić i Velički; 2009:6). Navedene autorice smatraju da su jezične igre sve igre kojima je izražajno sredstvo jezik. Jezične igre su igre s unaprijed utvrđenim pravilima. One se smatraju kao prostor u kojemu se i djeca i odrasli oslobađaju u vlastitom jeziku. Kod provedbe takvih igara dijete se socijalizira u zajednici u kojoj živi i igra se, istražuje i usvaja bogat rječnički fond, svladava jezična pravila, razvija samopouzdanje i pozitivno mišljenje o sebi, potiče samoizražavanje, kritičnost i samokritičnost, toleranciju i suradnju. Jezik je izražajno sredstvo koje se isprepliće s nizom drugih izražajnih sredstava. Iste autorice jezične igre dijele na glasovne (artikulacijske ili igre izgovora), ritmičke (igre u kojima se oblikuju brojalice), igre oblicima riječi ili morfološke, igre oblikovanjem rečenica ili sintaktičke igre (kao što su igre namjernog narušavanja značenjskih normi ili igre vezane uz oslobađanje i razvijanje imaginativnosti).

U današnjem ubrzanom tempu života vrijeme koje roditelji provode s djecom je ograničeno. Velika je odgovornost roditelja za govorni razvoj djeteta i ne tiče se samo obitelji, već i odgojno-obrazovnih institucija. Mnoga djeca provode veći dio dana u dječjim vrtićima ili školama. S obzirom da se komunikacija djeteta odvija u svakom trenutku koji se s djetetom provodi, od velike je važnosti i kakvi su govorni uzori odgojitelji i učitelji. Upravo zbog pomanjkanja prethodno navedenih sadržaja, djeca imaju problema s izgovaranjem riječi, rečenica, izražavanjem misli i osjećaja, nedovoljno razvijen, nejasan i loš govor djeteta. Govornu kompetenciju kod djece treba poticati jednako kao i izražavanje i govorno stvaralaštvo. Stvaranje „prostora za govor“ na koji djeca svakako imaju pravo, jedan je od

osnovnih zahtjeva koji se postavlja pred sve koji rade ili žive s djecom (Peti -Stantić i Velički; 2009:11). Važno je da se dijete osjeća prihvaćeno i voljeno kako bi se moglo pozitivno razvijati u svakom pogledu. Učenje kroz igru može biti najuspješnije. Igra je razvojna i odgojna aktivnost u kojoj je dijete samostalno, slobodno, kreativno u kojem istražuje i traži nove mogućnosti, natječe se sa sobom, s drugima, s vremenom, s ciljevima. Igra je način da dijete nauči ono što ga nitko ne može naučiti (Novak,2021:3).

Poznato je da djeca rane dobi jako brzo uče i da je igra njihova najvažnija aktivnost kroz koju usvajaju znanje. Jezične igre mogu uvelike pomoći u razvoju govora, ali i u govornom osposobljavanju djece s nedovoljno razvijenim govorom i poremećajima artikulacije. Jezične igre pomažu u formiranju dječjeg izgovora, obogaćivanju dječjeg vokabulara, pomažu djeci da se nauče slobodno izražavati, uči i svladava jezik te se razvija fizički, kognitivno i društveno. Omogućuju djeci blizak odnos s suigračem, mogu se igrati s jednom ili više osoba, na bilo kojem mjestu i u bilo koje vrijeme.

4.1. Igre aktivnog slušanja

Slušanje je jedna od najvažnijih vještina čovjeka. Dobar sluh ima veliki utjecaj na zdrav i kvalitetan život djeteta kao i na uspješan odnos roditelja i djeteta te djeteta s okolinom. Može se reći da je slušanje vitalan dio roditeljstva. Djetetu, a posebno tinejdžeru, je vrlo važno da u roditelju može pronaći prijatelja koji će ga saslušati bez osuđivanja i s puno razumijevanja. To je moguće postići aktivnim slušanjem – tehnikom slušanja kojom slušatelj nastoji slušati ne samo riječi koje druga osoba govori, već i razumjeti poruku koju tim riječima šalje. Aktivno slušanje je komunikacijski alat koji može pomoći djeci i roditeljima da lakše razgovaraju jedni s drugima i jasno se razumiju (*Portal za škole, 2011.*).

Cilj je aktivnog slušanja razumjeti sugovornika u potpunosti, primiti sve njegove informacije u cjelovitosti i točno ih interpretirati te dati do znanja da se njegove informacije razumiju. Kod djece i kod odraslih aktivno slušanje je vještina koje se može usavršiti. Aktivno slušanje i komunikacijske vještine su ključne za pravilnu komunikaciju tijekom cijelog života. Djeca mogu poboljšati vještine slušanja raznim aktivnostima i postupcima a većina ih dolazi u obliku zabave, poput dječje igre. Učenje kroz igru za djecu je jedan od najboljih načina edukacije. Od velike je važnosti poticati igre aktivnog slušanja kod djece kako bi se poticali na usmjereno i aktivno dobivanje informacija slušanjem te kako bi osvijestili koliko je slušanje važno da bismo

uspostavili dobru komunikaciju (Aladrović Slovaček, 2018:52). Tako u svim odgojno-obrazovnim institucijama s djecom predškolske dobi provode se različite jezične igre pa tako i igre aktivnog slušanja. Djeca se okupljaju u zajedničko druženje u krugu. „Vrijeme kruga“ i zajedničkog okupljanja uvriježeno je kao kvalitetna odgojno-obrazovna praksa koja pokazuje jasne i dobre rezultate (Peti-Stanić i Velički,2009: 11). Vrijeme kruga je idealno vrijeme za provedbu igara aktivnog slušanja te je poželjno da ono bude uvijek u isto doba ponajviše nakon doručka kad su djeca odmorna i sita. To je vrijeme kad se djeca i odgojitelj sastaju u određenom dijelu prostorije. U to vrijeme djeca razgovaraju, iznose vlastita iskustva, slušaju jedni druge, provode se igre i sl. „Vrijeme kruga“ može biti u cijelosti posvećeno samo pričanju ili igranju igara aktivnog slušanja. U nastavku je opis nekoliko igara aktivnog slušanja koje se mogu provoditi s djecom .

(iz knjige *Jezične igre za velike i male*, Peti-Stantić, A; Velički,V.,2009)

a) Prebroj glasove

Na podlogu se rasporede fotografije životinja. Svako dijete odabere jednu životinju o kojoj će govoriti. O svakoj životinji malo razgovaramo te nakon toga svako dijete treba prebrojati glasove u imenu svoje životinje.

Jezični ciljevi: poticanje slušne osviještenosti, vježba koncentracije

b) Čudesna riječ

Djecu se prije pričanja priče upozori na čudesnu riječ (npr. šuma) i na to da prilikom pričanja trebaju pljesnuti rukama kad čuju tu čudesnu riječ.

Jezični ciljevi: poticanje i razvijanje aktivnog slušanja, vježba koncentracije

c) Čuj, čuj

Voditelj igre zadaje zadatke djeci, i to tako da prvo zada jedan zadatak a onda dva i na kraju tri zadatka. Djeca moraju pažljivo slušati zadatke i napraviti ih što prije jer preuzima igru ono dijete koje najprije izvrši točan zadatak.

d) Što smo čuli

Igra pogađanja u kojoj su igrači leđima okrenuti voditelju. Zadatak im je pažljivo slušati što voditelj radi. Nakon svake radnje djeca pogađaju što je voditelj radio i odakle zvuk dolazi.

e) Pokvareni telefon

Djeca se podijele u skupine i odgajatelj svakoj skupini daje onoliko riječi ili rečenica koliko je prilagođeno dječjem uzrastu. Svaka rečenica treba sadržavati jednu težu izgovorivu riječ. Jedno dijete je sudac i ono bilježi točnost izgovora. Djeca dobivaju onoliko bodova koliko točnih riječi izgovore. Pobjednik je ona skupina koja ima najviše bodova. (*Aladrović Slovaček, Kreativne jezične igre, 2018.*)

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Opis uzorka

Istraživanje je provedeno u proljeće 2023. u Dječjem vrtiću Bjelovar, u mješovitoj skupini „Lavići“. U istraživanju je sudjelovalo sveukupno 30 djece, 12 dječaka i 18 djevojčica, od toga osmero djece imaju govorne (artikulacijske) poremećaje i dvoje djece s jezičnim poremećajima (zakašnjeli jezični razvoj i gluhoća). Sva djeca s govornim teškoćama uključena su u individualan rad s logopedom koji se redovito obavlja jednom tjedno (utorak) u dječjem vrtiću. Tako je istraživanje provedeno dva puta tjedno kroz mjesec dana u dječjem vrtiću u mješovitoj (5 – 7 godina). Kroz istraživanje provodilo se 5 jezičnih igara, svaki tjedan po dvije jezične igre kroz sat vremena. Svrha tih jezičnih igara je razvoj aktivnog slušanja kod djece predškolske dobi. Pri tom je neizbježan i razvoj socijalnih vještina (samopoštovanje, empatija, verbalna i neverbalna komunikacija).

Tablica 1. prikaz ispitanika po spolu

Spol	Broj djece	Postotak
djevojčice	18	0,60
dječaci	12	0,40
ukupno	30	1 (100%)

Tablica 2. broj ispitanika prema jezičnim teškoćama

	Broj djece	Postotak
Uredan jezični razvoj	20	66,66
Govorni poremećaji	8	26,66
Posebne jezične teškoće	2	6,66
Ukupno	30	100

5.2. Cilj i hipoteza istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je prikazati kako jezične igre aktivnog slušanja imaju važnu ulogu na razvoj aktivnog slušanja kod djece te kako njihovim redovitim igranjem djeca poboljšavaju svoje jezične i slušne sposobnosti. U skladu s ciljem istraživanja postavljene su ove hipoteze:

1. Očekuje se da su djeca upoznata s jezičnim igrama.
2. Očekuje se veća zainteresiranost za jezične igre kod djevojčica, a manje kod dječaka.
3. Očekuje se da će jezične igre utjecati na jezičnu djelatnost slušanja.
4. Za očekivati je da su nakon učestalih jezičnih igara poboljšane neke od jezičnih teškoća kod djece (govorno izražavanje i opisivanje, zamjena glasova, nepravilno izgovaranje glasa ili skupine glasova, poremećaji ritma i tempa govora).
5. Za očekivati je da će djeca sa jezičnim teškoćama imati slabije rezultate od djece sa urednim govornim razvojem.

5.3. Opis instrumenata

Kao instrument istraživanja odabrane su jezične igre iz knjige *Kreativne jezične igre, Aladrović Slovaček, igre aktivnog slušanja* te jezične igre iz knjige *Jezične igre za velike i male, Peti-Stantić i Velički*. Nakon provedenih jezičnih igara, djeca su igrala igru *tko je to?*, (inspiracija iz knjige *Ilona Posokhova, Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja*). Za igru *Tko je to?* pripremljeni su sličice stvari, biljaka i životinja, iz društvene igre *Overheadz*, koje su djeci predškolskog uzrasta dovoljno poznate (slika igre u prilogu na kraju rada) te mali pješčani sat kako bi njime mjerili vrijeme odgovora ili pogađanja. Svaka jezična igra ponavljala se više puta uvijek u isto vrijeme, nakon doručka, u vrijeme kruga. Djeca su sjedila na svojim stolicama u krugu. Za igru *tko je to?* brojalicama se odabralo prvo dijete za igru, te je nakon odabrane slike postavljeno vrijeme od minuta kako se bi u tom vremenu postavilo što više pitanja i tako pogodio rezultat.

Opis igara koje su se koristile u istraživanju

Uhvati glas – s djecom se dogovara koji glas treba hvatati (uglavnom su to glasovi koji se teško izgovaraju) i odgajatelj izgovara riječ a dijete treba pljesnuti dlanovima kada čuje riječ s tim

glasom. Poželjno je da zadani glasovi budu na početku, u sredini i na kraju riječi npr. zub, jabuka, autobus, blago, itd. (Enciklopedija razvojnih igara za djecu od 3 do 7 godina)

Čudesna riječ - odgajatelj djecu prije pričanja priče upozori na čudesnu riječ i na to da kad prilikom pričanja priče čuju tu čudesnu riječ trebaju napraviti nešto (pljesnuti , potapšati koljena, lupiti nogama o pod, ustati ,i sl. ove pokrete odgajatelj dogovara s djecom na početku igre i svi radi iste pokrete kod te čudesne riječi). Čudesna riječ može biti imenica, glagol pridjev ovisi o kakvoj se priči radi i poželjno je da se ona spominje više puta. U ovom istraživanju koristila se riječ šuma te su djeca prilikom izgovaranja te riječi morala izgovoriti glas š (Jezične igre za velike i male, Peti -Stanić i Velički).

Leti, leti - igra se tako da odgajatelj djeci kaže da trebaju lupkati prstićima po stolu i govoriti zajedno s njim „ leti, leti“. Na kraju rečenice odgajatelj imenuje neki predmet, životinju ili slično i ako ta stvar leti, prsti ruke ostaju podignuti u zraku, a ako ne, ostaju na stolu. Kod ove igre ide se na ispadanje te dijete koje je najviše pogodilo je pobjednik. Nakon igre mogu nacrtati, po želji životinju koja leti i slično. (Jezične igre za velike imale, Peti – Stanić i Velički)

Pokvareni telefon - djecu su podijeljena u dvije skupine: dječaci i djevojčice (a može se napraviti više skupina). Svakoj skupini zadale su se iste rečenice od 5 riječi koje su uglavnom malo teže za izgovoriti. Odgajatelj u svakoj skupini prvom djetetu šapne što treba prosljediti kolegi do sebe i tako do kraja dok zadnji mora reći na glas što je čuo. Pobjednik je ona skupina koja ima više točnih odgovora. (iz knjige *Kreativne jezične igre, Aladrović Slovaček*)

Tko je to – odgajatelj ima kutiju u kojoj su slike različitih stvari, životinja, biljaka. Brojalicom se odabire dijete koje će prvo igrati. Ono iz kutije izvlači sliku i stavlja ju ispred sebe ne gledajući ju te mora pogoditi tko ili što je ono na slici. Pri igri dijete se treba služili upitnim rečenicama kao čemu služim, kakve sam boje, jesam li domaća ili divlja životinja, poželjno je da dijete postavi što više pitanja kako bi pogodilo što je na slici. Ostala djeca daju odgovore na postavljena pitanja i ne odaju što je na slici već to dijete samo mora odgonetnuti kroz postavljena pitanja. Pri igri postoji vrijeme (mali pješćani sat koji odbrojava minutu vremena) u kojem dijete mora postaviti što više pitanja kako bi pogodilo što je na slici. (inspiracija preuzeta iz knjige *Razvoj i prevencija govornih poremećaja, Ilona Posokhova*). Cilj ove igre je u što kraćem vremenu (1min) postaviti što više pitanja te dati što precizniji odgovor i pažljivo slušati odgovore kako bi se pogodio rezultat u odgovarajućem vremenu.

5.3. Rezultati

Istraživanje se provodilo utorkom i četvrtkom u sobi dnevnog boravka u komunikacijskom krugu. U igrama su sudjelovala djeca urednog govornog i djeca sa govornim (artikulacijskim) poremećajima dok su djeca s posebnim jezičnim teškoćama pridružila se igrama tek nakon nekog vremena (zadnja dva tjedna istraživanja). Sva djeca sjedila su na stolicama u krugu.

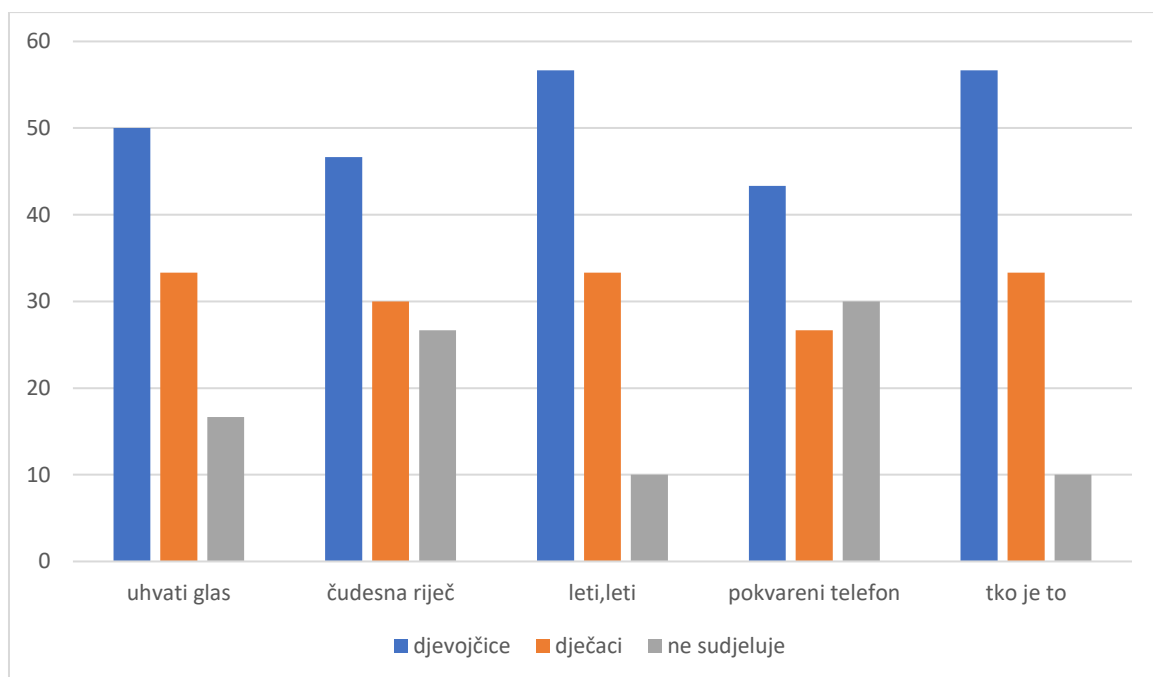
S obzirom da su djeca mješovite skupina od 5 do 7 godina, za očekivati je da su djeca već upoznata s pravilima igara. Nakon provedenih jezičnih igara djeca su svakim danom sve više bila zainteresirana za neku jezičnu igru te se svaki put odigralo sve više igara. Kao što je i bilo za očekivati djeca su sudjelovala u jezičnim igrama. 80 % djece je sudjelovalo u svakoj jezičnoj igri dok je njih 10 % djelomično sudjelovalo a 10 % ih nije uopće sudjelovalo. Dvoje djece s imaju posebne jezične teškoće te oni nisu htjeli sudjelovati niti u jednoj igri.

U svim igrama djevojčice su pokazale veliku zainteresiranost i suradnju. Kod dječaka je zainteresiranost za igre *Uhvati glas* i *Čudesna riječ*, opadala, dok je igra *Tko je to* svima bila zanimljiva i svaki put uspješno odrađena do kraja. Kod igara najviše su se služile riječi upravo one koje su bile problem za izgovoriti – šuma, čovjek, čačkalica, ribar, štap, sladoled, zrakoplov, lišće, čokolada. Kod igre *Uhvati glas*, upotrebljavale se riječi koje sadrže glasove s, v, l, r, š, te su se tako koristile riječi prvo kratke a zatim duže i komplicirane – krava, visibaba, lahor, šuma, štap, kiša, proljeće, zrakoplov, lišće, šišmiš, šušanj, mašta, mišić, drvo, dar, vrtuljak, mravojed, trava, labud, olovka, ribolov. Kod igre *Čudesna riječ* čitala se manja pripovijetka *Dječak i stablo* (*Shel Silverstein*). Djeca su morala svaki put kad čuju riječ *stablo* pljesnuti. Već nakon dva tjedna jezičnih igara s djecom, djeca su veselija i aktivnija kod provedbe istih te sve ih je više sudjelovalo i aktivno tijekom igre. Najviše je vremena uzela igra *tko je to* koja je svima se najviše igrala. Igra *pokvareni telefon* u početku nije bila uspješno provedena jer su se zaboravile pojedine riječi ili su ih djeca izmijenila, već nakon par određenih igara poboljšala se slušna osviještenost kod igre te je ona svaki put bila sve bolje odrađena.

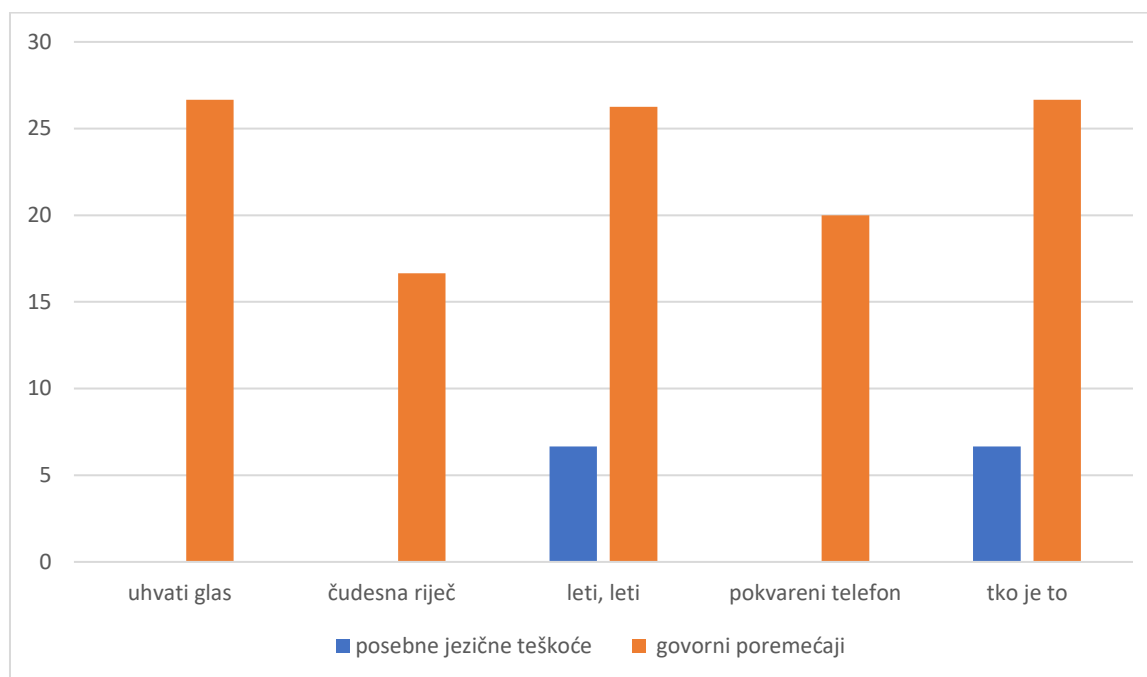
Nakon mjesec dana provedenih jezičnih igara u vrtiću djeca su bila sve više zainteresirana i za druge igre, aktivnija su bila tijekom slušanja priča, sudjelovala su u aktivnim razgovorima o različitim temama. Opazilo se da se djeca više ne plaše međusobno razgovarati na glas bez obzira na još neke glasovne teškoće. U igrama veliku zainteresiranost su pokazale djevojčice

što je i vidljivo u grafikonu br. 1. dječaci su bili dosta nezainteresirani za pojedine igre dok su za igre *Leti, leti* i *Tko je to* pokazali interes. U igrama nisu sudjelovali djeca sa posebnim jezičnim teškoćama (osim u igri *Leti, leti* i *Tko je to*, u njima su sudjelovali tek nakon dva tjedna provedenih igara) i djeca koja imaju govorne poremećaje (njih 8 ali ne u svakoj igri, igre uhvati glas i pokvareni telefon). Ispitanici urednog jezičnog razvoja također nisu htjeli sudjelovati u svim jezičnim igrama ali su kasnije nakon nekog vremena pokazali interes i za ostale igre.

Grafikon 1. prikaz sudjelovanja ispitanika u jezičnim igrama s obzirom na spol

Grafikon 2. prikaz ispitanika jezičnih igara s obzirom na jezične teškoće

Najviše teškoća zadavali su glasovi r i l, dok ih je većina imala još problema i s glasovima s, š, v. Dječak i djevojčica sa posebnim jezičnim poremećajima nemaju dovoljno razvijene govorne organe te imaju poteškoća u govornom i pisanom jeziku. Njima je svaka jezična igra bila teška i nerazumljiva te su u igrama *tko je to* i *Leti, leti* djelomično sudjelovali. Njihov psihosocijalni razvoj dosta je otežan zbog komunikacije s drugima i obrnuto. Djevojčica je prije istraživanja puzala u krug cijelo vrijeme valjajući loptu po podu a dječak je neprestano listao razne knjige i igrao se lego kockicama.

Tijekom istraživanja i upornog pozivanja na igre počeli su surađivati u pojedinim igrama sa ostalom djecom. Tako su igre *tko je to* i *leti, leti* uspjele kod njih popraviti socijalnu i fizičku aktivnost u vrtiću. Pri igri *tko je to* služili su se pokretima tijela pri postavljanju pitanja i odgovaranja na pitanja dok su ostale igre samo promatrali i slušali. Prema Kuvač -Kraljević, 2015, posebne jezične teškoće su nedovoljno razvijen govor, nezreo govor, dječja afazija, zaostao govorni razvoj i slično.

Prema tomu za prepoznati je da dječak i djevojčica koji su sudjelovali u istraživanju imaju upravo ove dijagnostičke kategorije te je kod njih primijećen niži rezultat na zadacima kao što su simbolička igra, mentalne predodžbe, vizualno – spacijalna organizacija te su odstupanja u jeziku s dobi sve uočljivija. Koliko je poznato oboje polaze redovite terapijske tretmane kod

psihologa i defektologa te logopeda. U istraživanju su sudjelovala i djeca sa govornim poremećajima i njih je u grupi bilo 8. uglavnom su to artikulacijski poremećaji odnosno poremećaji izgovora glasova. To su glasovi s, v, r, l, š. Dvoje djece ima poremećaje tečnosti govora; mucanje i brzopletost te je kod njih igra *Tko je to?* bila dosta zahtjevna ali i odličan terapijski tretman za ispravan i tečan govor, što se na kraju i prepoznalo.

6. ZAKLJUČAK I RASPRAVA

Nakon pročitane literature, stručnih radova i provedenog istraživanja može se zaključiti kako je slušanje jedno od najvažnijih jezičnih djelatnosti, vještina bez koje je jako teško živjeti. U istraživanju je potvrđeno da jezične igre mogu uvelike utjecati na razvoj jezične djelatnosti slušanja. Jezične igre djeca shvaćaju kao zabavu i igru, te se kod djece primjenom jezičnih igara postižu odlični rezultati. Kao što je i bilo za očekivati, djeca koja su sudjelovala u istraživanju već su bila upoznata s jezičnim igrama tako da je u istraživanju najviše rezultata dala igra *Tko je to?* koju su u vrtiću prvi put igrali. U igru je svako dijete izvuklo jednu karticu po izboru, bez da je ono gledalo što je izvuklo, već je samo moralo odgonetnuti što je izvuklo postavljajući razna pitanja ostaloj djeci (koji su karticu vidjeli) kako bi pogodilo rezultat. Kako se ta igra više puta odigravala, njihov rječnik se poboljšavao i bogatio novim riječima, poremećaji tempa i ritma govora su se polako dovodili u normalu. Istraživanje je pokazalo da uz redoviti rad s djecom kroz jezične igre može dovesti do boljih rezultata sa govornim poteškoćama, i djeci pružiti onu dozu samopouzdanja koja im je potrebna pred vršnjacima kako bi bez bojazni izrekli sve i ostali zadovoljni. Ovdje valja istaknuti kako je od velike važnosti za dijete da što ranije savlada sve prepreke slušanja i govorenja kako bi se dalje neometano razvijao njegov psihički i socijalni razvoj. Zaključno, valja istaknuti kako bi se u predškolskim ustanovama trebalo koristiti što je više moguće jezičnih igara, smanjiti broj djece u grupi kako bi svako dijete uspjelo doći do izražavanja i neometanog razvoja u vrtićkoj okolini, jer djetetovo jezično izražavanje sadrži elemente ugone, spontane aktivnosti koju većina djece prihvaća s radošću (Pavličević-Franić, 2005:269).

7. LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2018.) *Kreativne jezične igre*. Zagreb, Alfa
2. Aladrović Slovaček, K i Ravlić, D. (2014) *Čimbenici ovladavanja hrvatskim jezikom u ranome diskursu*, U: hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 17 (1 -2015) 61-70
3. Apel, K. i Masterson, J. (2004.) *Jezik i govor od rođenja do šeste godine, od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti- potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Ostvarenje
4. Bajsić, I. (2015.) *Aktivno slušanje*. Undergraduate thesis, Unirvesity of Pula
5. Čudina – Obradović, M. (2002.) *Čitanje prije škole, priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb, Školska knjiga,
6. Čudina – Obradović, M. (1996.) *Igrom do čitanja*, Zagreb, Školska knjiga
7. Čunović, K., Stropnik, A. (2016.) *Kampanje, projekti i programi za promicanje čitanja naglas djeci od najranije dobi*, U: Libri & Liberi: 5(1) 117 – 133
8. Filić, M., Kolundžić, Z., Vidović, I., (2017) *Jezične i govorne sposobnosti, predvještine čitanja, pisanja i matematike školskih obveznika 2017./2018. u Požeško -slavonskoj županiji*, U: Logopedija, 7,2,2017, 49 - 55
9. Jelaska, Z. (2007) *Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja*. U: Lahor: pojmovi i nazivlje (3) 86-99
10. Kuvač - Kraljević, J. (2015.) *Priručnik za prepoznavanje i obrazovanje djece s jezičnim teškoćama*, Zagreb, Tisak
11. Novak, M. (2021.) *Razvijanje ručnih vještina kao priprema za opismenjavanje*, U: Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje 4(5-2021.) 2-5
12. Pavličević -Franić, D. (2005.) *Komunikacijom do gramatike, razvoj komunikacijske kompetencije u ranome razdoblju usvajanja jezika*, Zagreb, Alfa
13. Pavličević -Franić, D. (2018.) *Utjecaj jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja na razvoj komunikacijske kompetencije u procesu ovladavanja hrvatskim jezikom*, U: hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje 20(2) 2018., 287 -308
14. Peti – Stantić, A. i Velički, V. (2009.) *Jezične igre za velike i male*, Zagreb, Alfa
15. Popov, D. (2010.) *Enciklopedija razvojnih igara za djecu od 3 do 7 godina*, Zagreb, Planet Zoe
16. Posokhova, I. (2008.) *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*, 3. prerađeno izdanje, Zagreb, Ostvarenje
17. Prebeg -Vilke, M. (1991.) *Vaše dijete i jezik*, Zagreb, Školska knjiga

18. Varga, R., Somolanji Tokić, I. (2015) *Trebaju li nam sustavan odgoj i obrazovanje za aktivno slušanje? U: Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu* 64(4) 647-660
19. Velički, V. (2009) *Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba u suvremenom dječjem vrtiću. U: Metodika* 18, izvorni znanstveni rad, 10(1) 80-91

Online izvori:

<https://vrtic-dugi-rat.hr/treba-li-moje-dijete-logopeda/>

<https://www.skole.hr/aktivno-slusanje/>

8. PRILOZI

Slika 1. Sličice iz društvene igre *Overheadz* za igru *Tko je to?*

Slika 2. Pješčani sat kojim se mjerilo vrijeme pogađanja u igri *Tko je to*

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom *Važnost poticanja igara aktivnog slušanja kod djece vrtičke i predškolske dobi* izradila pod vodstvom mentorice izv.prof.dr.sc. Katarine Aladrović Slovaček te da se u izradi istoga nisam služila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Sanela Bosanac